

superat, nichil superiorem illum ostendunt. ita loqui cum eo ut cum equali vel privato licet; neminem recusat audire, nemo ipsum audire sustinuit, qui ab eo tristis exiret. nam multis quidem ope, quibus vero subvenire ope^(a) non potest, eos verbis fovet speque bona
 5 consolatur; et iniuriam passis, a quibus tollere non potest, iis ex animo compatitur, atque, quod in ipso est, neminem inconsolatum a se dimittit. in omni actione placidus, in omni sermone festivus, sed ea moderatione tamen ut per hoc^(b) maiestati nichil detrabatur, quam cum ex habitu corporis tum sermone gestuque prope^(c) inge-
 10 nitam habet. itaque nemo in iocunditate gravior, cum gravitate nemo iocundior. si vero et privatos mores eius consuetudinemque domesticam noris, magis erit unde et mirari eum debeas et familiaribus congratulari possis. primo^(d) quidem delicias nullas sequitur, sed se domesticamque familiam sumptu tam facili educat,
 15 ut sit merito ceteris inferiorum ordinum modestie ac frugalitatis exemplum; qua ratione cunctos monet^(e) non plus quam satis est desiderare^(f), idque quod satis est^(g) inique^(h) non querere; ministris vero ac familiaribus neque est gravis⁽ⁱ⁾ aut molestus. accidit enim sepe ut qui magna familiaritate sunt apud dominos
 20 et cum his posse multa videntur^(k), iracundia tamen aut insolentia^(l) eorum aut inique dispensandis temporibus, duram sub iis^(m) vitam agant; hic autem⁽ⁿ⁾ omnia placide fert, et que ceteros quosque offenderent^(o), facile per patientiam transigit, opportunitatibus rerum ac temporum utens ad arbitrium administrantium,
 25 quibus se omnibus ita partitur ut suo quisque statu contentus aliud nil desideret. nam vix alius uspiam paterfamilias tam comiter placideque suis liberis quam hic se domesticis exhibet, ut non domi^(p) principem sed sodalem^(q), non pontificem sed communem omnium parentem extimare eum liceat. atque hec ego non tam laudibus

anzi, tutti gli possono favellare alla libera,

ricevendone conforto, aiuto, consolazione.

È sempre tranquillo e moderato,

festivo ad un tempo e dignitoso.

Ancor più mirabile appare nella sua vita privata:

è frugale nella spesa sì da dar esempio a quelli di minor condizione,

e, all'incontro di quel che spesso volte avviene,

si dimostra sempre trattabile con i suoi familiari,

con i quali vive più da compagno che da principe, e da padre che da sommo pontefice.

Queste cose egli ha scritte sola-

(a) *Go* ope subv. (b) *P* hec (c) *Go* om. prope (d) *Go* primum (e) *G* movet (f) *PG* desiderari *Go* considerari (g) *G* esset (h) *Go* iuste *G* iniuste (i) *P* e *G* nel testo: neque se gravis *Go* ne sit gravis *G* in marg.: nec quod sit (k) *G* videantur *P* videatur *GoG* in marg.: videntur (l) *PG* verecundie tamen aut insolentie (m) *P* sub hiis (n) *G* haec autem (o) *PG* in marg.: que cedos quosque offenderent *G* nel testo: que ceteros offenderent (p) *G* nel testo: ut non solum ut non domi principem nec sed *G* in marg.: « Verba signata [sc. ut non solum] desunt in Cod. Tom^o ». (q) *P* *Go* principem nec sodalem *G* ha sed con nec agg. nell'interlinea.